

Справа «Мак-Вікар проти Сполученого Королівства» (McVicar v. the United Kingdom)

У рішенні, ухваленому 7 травня 2002 року у справі *«Мак-Вікар проти Сполученого Королівства»*, Суд постановив, що:

- не було порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд та ст. 10 цього ж Акта стосовно свободи вираження.

Обставини справи

Заявник, Джон Мак-Вікар, є громадянином Сполученого Королівства. Він є журналістом за фахом. Заявник народився 1940 року і зараз проживає у Лондоні.

У вересні 1995 року у журналі «Спайкед» була опублікована стаття заявника, де він висловив припущення, що відомий атлет Лінфорд Крісті вживає заборонені ліки, котрі підвищують фізичні можливості людини. У грудні 1995 року п. Крісті звернувся до Верховного суду із позовом про вчинення заявником клевети. Протягом більшої частини слухань заявник самостійно захищав свої інтереси, оскільки не міг найняти собі адвоката. Разом з тим, безоплатна юридична допомога у справах такої категорії сторонам не надається. Захист заявника ґрунтувався на тезі про достовірність інформації, викладеної ним у статті.

Заявник також посилався на слова іншого атлета, який повідомив йому про те, що п. Крісті вживає заборонені медикаментозні засоби, та лікаря, котрий працював у галузі спортивної медицини упродовж 20 років і лікував п. Крісті. Цей лікар нібито повідомив заявнику про те, що він може встановити факт вживання атлетом заборонених медикаментозних засобів після візуального огляду останнього і що, на його думку, п. Крісті вживав такі засоби регулярно.

Суддя, який розглядав справу, відмовився заслухати згаданих осіб як свідків, вважаючи, що було б несправедливим дозволити їм свідчити у справі, попередньо не надавши п. Крісті необхідного часу, аби той підготував контрсвідчення іншого спеціаліста. Поряд з тим, відкладення розгляду справи з цією метою було б проявом своєрідного упередження стосовно п. Крісті, оскільки заявник не міг гарантувати у такому випадку відшкодування усіх додаткових судових витрат. На думку судді, заслуховування показів іншого атлета теж було б несправедливим стосовно п. Крісті, оскільки останній не був би ознайомлений зі змістом таких показів до моменту фактичного надання свідчень у судовому засіданні. Заявник апелював проти таких рішень суду, однак безуспішно.

Судовий розгляд справи розпочався 8 червня 1998 року. Заявник самостійно представляв свої інтереси у справі з огляду на відсутність у нього фінансової спроможності найняти адвоката. 3 липня 1998 року суд присяжних встановив, що стаття заявника містила вислів про те, що п. Крісті є брехуном, який регулярно використовує заборонені ліки задля покращення своїх спортивних результатів. Суд також дійшов висновку про те, що заявник не довів правдивості своїх тверджень. П. Мак-Вікара було піддано штрафу, а також попереджено про неприпустимість подібних висловлювань у майбутньому.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що у справі про клевету ненадання на вимогу підсудного безоплатної юридичної допомоги становить порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції. Він також наголошував на тому, що відмова у залученні у процес свідків і покладення на нього обов'язку сплатити штраф, а також попередження його про недопустимість клеветницьких висловлювань у майбутньому становлять порушення ст. 10 Конвенції.

З приводу ненадання заявникові безоплатної юридичної допомоги Суд зауважив, що п. Мак-Вікар був досвідченим, всебічно ерудованим журналістом, який міг самостійно формулювати обґрунтовані аргументи на свій захист. Крім того, той факт, що в період між 30 квітнем 1998 року і початком судового розгляду справи заявник користувався допомогою кваліфікованого юриста, котрий попередньо представляв інтереси іншого обвинуваченого у цій справі, свідчить про можливість п. Мак-Вікара належним чином забезпечити собі ефективний захист.

Суд також відзначив, що настанови стосовно недопущення у процес свідків були зрозумілими й неупередженими за змістом, а тому заявник і його представник мали можливість вжити відповідних заходів до початку судового розгляду справи.

Відтак, Суд дійшов висновку, що заявник не був позбавлений можливості забезпечити собі ефективний захист. Крім того, судовий розгляд справи у Верховному суді не може вважатися несправедливим. Отже, положення ч. 1 ст. 6 Конвенції не було порушено.

Зважаючи на свій висновок щодо порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, Суд постановив, що ненадання заявникові безоплатної юридичної допомоги не становить втручання у здійснення ним свободи вираження.

Що ж до недопущення у процес двох свідків, то Суд наголосив, що такий крок був детально проаналізований як суддею Верховного суду, так і апеляційним судом на предмет забезпечення належного балансу інтересів сторін. Тому Суд дійшов висновку про те, що втручання у здійснення заявником свободи вираження у формі недопущення до участі у судовому розгляді вказаних ним свідків є виправданим, оскільки воно мало на меті захистити інтереси п. Крісті.

Суд також вказав на правомірність покладення на заявника обов'язку сплатити штраф на користь п. Крісті за вчинення щодо останнього наклепу. Аналогічного висновку Суд дійшов і стосовно попередження заявника про недопустимість з його боку подібних висловлювань у майбутньому. Такі рішення національного суду підпадали під дію ч. 2 ст. 10 Конвенції в частині обмеження свободи вираження в інтересах інших осіб.

Суд також вказав на те, що наслідки висловлених заявником звинувачень на адресу відомого атлета можуть бути для останнього дуже тяжкими.

Суд не міг коментувати питання стосовно підставності посилань заявника на свої джерела інформації, оскільки достовірність відомостей, отриманих із цих джерел, була сумнівною. Суд відзначив підтверджене багатьма фактами прагнення заявника перевірити достовірність опублікованих заяв. Таке прагнення, однак, проявилось лише після порушення проти заявника судової справи про наклеп.

Таким чином, взявши до уваги усі обставини справи, Суд дійшов висновку про відсутність порушення ст. 10 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.